DIE KERKLIKE LEWE VAN DIE AFRIKANERS IN ARGENTINIË 1903 - 1915

Verhandeling ingehandig deur

FRANS ROELF PETRUS DE BRUYN
B.A. Th.B.

Om aan 'n deel van die vereiste ter verkryging van die graad

THEOLOGIAE MAGISTER

aan die P.U. vir C.H.O. te voldoen.

KLERKSDORP.
OKTOBER 1974.

INHOUD

WOORD VOORAF vi

HOOFSTUK 1 : DIE TREKKE NA ARGENTINIë 1

1. Die aanleidende oorsake tot die Trekke 1

1.1. Die Trek van 1902 5

1.2. Die Trek van 1903 9

1.2.1. Die Boere mislei 14

1.3. Die Trek van 1905 19

1.3.1. M.M. Venter een van die Leiers 20

1.3.2. Ds. L.P. Vorster se aandeel 23

1.3.3. Verbitterd 25

1.3.4. Van waar het hulle gekom 26

1.3.5. Ook Engelse-Afrikaners 26

1.3.6. Ook Kerklike beweegredes? 28

1.3.6.1. Die heer Tjaart van der Walt 30

2. Die houding van die Afrikaanse Kerke teenoor die Trekke 32

2.1. Die N.G. Kerk van die Kaapkolonie 32

2.2. Ds. L.P. Vorster 35

2.3. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika 38

HOOFSTUK 2 : „DIE GEMEENTE CHUBUT" 40

1. Die stigting van die Gemeente 40

1.1. Die stigting op 13 September 1903 41

1.2. Ds. Vorster se posisie 43

2. Werksaamhede van die Kerkraad 50

Vervolg.

HOOFSTUK 3 : DIE MOEDERKERK REIK DIE HAND VAN HULP 53

1. Pogings aangewend om bediening te verkry 53

1.1. Pogings van die Redakteur van Die Kerkbode 56

1.1.1. Nie te vergeefs 60

2. Die Sending van ds. A.J. Jacobs .. 61

2.1. Proponent Jacobs geordeen 63

2.1.1. Die rede 63

2.2. Sy opdrag 64

2.3. Ds. Jacobs vertrek 64

2.3.1. Aankoms in Buenos Aires .. 65

2.4. Ds. Jacobs vertrek na Comodoro Rivadavia 68

2.4.1. D. Bresler en sy Kolonie 68

2.4.2. Die dominee vertrek 70

2.4.3. Ds. Jacobs doen huisbesoek in die Kolonie 76

2.4.4. Ds. Jacobs doop 'n kindjie 78

2.4.5. Ds. Jacobs se ontmoeting met Lombaard 80

2.4.6. Tussen San Martin en Comodoro Rivadavia - ds. Jacobs te perd..... 82

2.4.7. Die Sinode van die N.G. Kerk in Suid-Afrika 83

3. Die Stigting van die „Gemeente Kolonia Boera" 84

3.1.)) 'n Gemeentevergadering word opgeroep 87

3.2.)) Die stigting 'n misgissing?

3.3.)) Die posisie van die Gereformeerdes 96

Vervolg.

4. Ds. Jacobs pak sy werk in die Gemeente aan 98

4.1. Die gemeente georganiseer 99

4.2. Ds. Jacobs reis te perd 101

4.3. Hoe groot was die Gemeente 102

4.4. Met vele opofferings .. 103

4.5. Net een Erediens 106

4.6. Finansies 107

4.7. Sondagskole 108

4.8. Ook ander sake 112

5. Ds. Jacobs en die Onderwys 113

5.1. Van die staanspoor af 114

5.2. In Comodoro Rivadavia 117

5.3. 'n Afwaartse neiging ... 118

6. Ds. Jacobs en die Kerkbou-kwessie 121

6.1. 'n Kerkgebou moet opgerig word! 123

6.1.1. Waar? 124

6.1.2. Probleme duik op 128

6.2. Ds. Jacobs tree eiemagtig op 129

6.3. 'n Nuwe wending 133

6.4. Van waar die nuwe houding? 137

6.5. In 'n doodloop straat .. 140

7. Ds. Jacobs stuit voor probleme .. 147

7.1. Die verdeeldheid op godsdienstige gebied .. 148

7.2. Ds. Jacobs se huisvesting 150

7.3. Ds. Jacobs se vervoer 152

Vervolg.

7.4. Minagting en hooghartige optrede 156

7.5. Ds. Jacobs se finansiële versorging 158

7.6. Ds. Jacobs aangekla 160

8. Ds. Jacobs word teruggeroep en die werk word deur die N.G. Kerk gestaak 164

8.1. Ds. Jacobs onvergenoegd 165

8.1.1. Die Kerkgebou misluk 165

8.1.2. Behoefte aan Kollegiale kontak 166

8.1.3. Te veel vir sy kragte ... 167

8.1.4. 'n Prakties onmoontlike taak 167

8.2. Ds. Jacobs versoek om teruggeroep te word 169

8.3. Die werk word gestaak ... 170

8.3.1. Die ware feite 171

8.3.2. 'n Gebrek aan fondse 172

8.3.3. Kritiek ontlok 173

8.4. 'n Moontlike verklaring .. 178

8.5. Samevattende gedagtes ... 182

HOOFSTUK 4 : DIE GEREFORMEERDES IN PATAGONIË 185

1. Die Gereformeerdes en die Kolonia Boera Gemeente 189

1.1. Die weë van die Gereformeerdes en Ned. Gereformeerdes gaan uiteen 189

1.2. Waarom uiteen? 194

2. Die Gereformeerdes en ds. Jacobs 197

2.1. Twee wêrelde 199

2.2. Kerklike imperialisme ... 203

2.3. Reaksie in Suid-Afrika ontlok 205

Vervolg.

3. Pogings tot eie organisasie 207

3.1. Die Gereformeerdes nader ds. Hamersma om te kom .. 207

3.2. Ds. Hamersma weer gevra 209

3.3. Dr. van Lonkhuijzen ook na Chubut? 209

3.3.1. Uitnodiging tot kerklike eenheid 212

3.4. 'n Nuwe gedagte 213

3.5. Die Gereformeerde Kerk Chubut gefnstitueer 216

4. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en die Gereformeerdes in Argentinië 219

HOOFSTUK 5 : SAMEWERKING TUSSEN DIE GEREFORMEERDE- EN N.G. KERK IN ARGENTINIë 224

1. Die Gereformeerdes gaan voort op die ingeslane weg 224

1.1. Ds. Antonie Cornelis Sonneveldt - Wie was hy? 224

1.2. Die N.G. Kerk „ingekom by" 228

1.3. Sy eerste besoek 230

1.4. Dit lei tot samewerking .. 231

1.5. Sy tweede besoek - 1914 .. 234

1.6. Ds. Sonneveldt beroep 235

1.7. Die regte perspektief 239

2. Samevattende oorsig 241

BYLAES 243

BRONNE 247

WOORD VOORAF

Nêrens anders in my lewe het ek die hand van die Here so duidelik bemerk soos in die studie wat ek onderneem het nie.

In 1969 het ek 'n beroep na die Gereformeerde gemeente Zastron in die Suidoos-Vrystaat aanvaar. Op daardie stadium het die gemeente bestaan uit 99 belydende lidmate, versprei oor 6 distrikte. Spoedig na my intrek in die nuwe gemeente het daar 'n daling in die lidmatetal voorgekom sodat die voortbestaan van die gemeente in gedrang gekom het. En so het ek na een jaar en vier maande se bearbeiding aldaar weer van Zastron vertrek. Maar daar moes ek in aanraking kom met die gesin Olivier wat in 1948 uit Argentinië na Suid-Afrika teruggekeer het.

Op hierdie stadium was ek reeds besig met nagraadse studie met kerkgeskiedenis as hoofvak. Ek moes 'n onderwerp vind waaroor ek 'n verhandeling moes skryf. Dit was hier in Zastron, rondom die „asados" wat ek saam met die gesin geniet het, wat dit my te binne geskiet het: „Maar wat van die kerkgeskiedenis van die Afrikaners in Argentinië? Dit is 'n terrein wat nog nooit vantevore deur iemand gedek is nie".

My opgewondenheid was groot. Dit was soos die ontdekking van 'n ryk diamantmyn, en sonder veel inspanning kon ek reeds die een na die ander diamant na buite bring waarin die volmaaktheid van God se raad ook t.o.v. Sy kerk in Argentinië geblyk het.

Dit was vir my 'n uitgemaakte saak: die myn moet ten volle ontgin word. Met hierdie studie beoog ek dan ook slegs die „oopmaak" van die myn. Dit is dan ook my innigste wens en bede om D.V. steeds met die ontginning van dié myn voort te gaan.

Om dit te kan doen moes ek na Argentinië! En nou is daar baie persone sonder wie se hulp, advies en leiding hierdie studie, menslik gesproke nie voltooi kon word nie:

In die eerste plek wil ek die naam noem van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing, van wie ek 'n ad hoc toekenning ontvang het. Hierdeur het dit vir my moontlik geword om Argentinië te besoek. Die nodige studiemateriaal kon langs hierdie weg bekom word, asook die milieus waarteen hierdie kerkgeskiedenis afgespeel het.

Vervolgens wil ek my besondere dank betuig teenoor die gesin Sonneveldt in Buenos Aires, vir hulle toegeneë hulpvaardigheid en die feit dat hulle soveel kosbare dokumente aan my afgestaan het vir gebruik. In die besonder wil ek mnr. Ari Sonneveldt bedank vir al sy reëlings wat my verblyf in Buenos Aires so vergemaklik het.

Dan wil ek ook die naam noem van mev. Sidney Rooy in Buenos Aires aan wie ek besondere dank verskuldig is. Ek het ook van haar kostelike studiemateriaal en inligting ontvang.

Aan mnr. en mev. Tjaart Henning van Diadema, Chubut, wil ek ewe-eens my hartlike dank betuig. Die Hennings het dit vir my moontlik gemaak om vrylik onder die Boere in

Chubut rond te beweeg. Ook vir hulle geduld waarmee hulle die een na die ander vraag deur my beantwoord het, my hartlike dank.

Teenoor soveel ander Argentynse Afrikaners is ek dank verskuldig dat die ruimte hier ontbreek om almal se name te noem en volstaan ek dus met 'n algemene dankbetuiging.

Ook aan Prof. dr. D.W. Kruger van wie ek waardevolle studieinligting ontvang het en wat met belangstelling die studie gevolg het, my hartlike dank.

Aan die twee dames mev. I. Sorgdrager wat gehelp het met die taalkundige versorging en mev. Susan du Plessis wat die tikwerk gedoen het, betuig ek hiermee my hartlike dank.

Valeria en ons kinders se opoffering en meelewing was ook steeds vir my 'n bron van aanmoediging en inspirasie.

Hierdie studie kon egter nie voltooi word sonder die bekwame leiding wat ek van Prof. dr. G.C.P. van der Vyver ontvang het nie. As leier was hy ten alle tye bereid om my met raad en advies te bedien. Hiervoor sal ek hom altyd dankbaar bly. Sy entoesiasme t.o.v. my studieveld was vir my steeds tot inspirasie.

Bo alles my dank aan ons hemelse Vader sonder wie se hulp en bystand ek tot niks in staat sou wees nie!

F.R.P. de Bruyn.

KLERKSDORP.
Oktober 1974.